

ישראל לי בוארשה

כושים. סינים. הודים ואירופאים רקדו יחדיו את „מחול הנשיקות“ הרומאני. שרו את שיר הירושימה העולה בלהבות פצצת האטום והניחו זרי פרחים למרגלות אנדרטת לוחמי גיטו ווארשה. נערים מ-114 מדינות. שלא היתה להם שפה משותפת. הגיעו לכלל הבנה ואהדה בפסטיבאל הנוער הדימוקראטי בווארשה. בו לקחו חלק גם 300 ישראלים, שאחד מהם מספר בזאת לראשונה את רשמיו.

- זאת דוד רבינו -

פסקהדין שהוצא לאור זמן קצר לפני צאתנו לנסיעה.

כלי צנזורה

ימי הפסטיבאל היו לנו הזדמנויות רבות להיפגש עם יהודי פולין. הם ספרו לנו על תפקידים אחראיים שהם ממלאים בממשלה ובחיים הציבוריים בפולין. נפגשנו גם עם ועד יהודי פולין ושמענו מפי חבריו על חייהם היהודיים.

בפולין קיימים גם בתי ספר יהודיים רבים, הפזורים ברחבי המדינה כולה. העיתון היומי באדישי, פולקס שטימע, הירבה להדפיס את תמונות ההופעות של המשלחת הישראלית. כן פנה אלי מנהל שידורי האדישי בראדיו ווארשה והציע לי להיפגש בתוכנית. בבואי לשם, נוכחתי כי קיימת מערכת גדולה של שידורי האדישי, המכנינה כל יום מהדורות חדשות ושידורים אחרים. דיברתי כעשר דקות, מבלי שאיש מצא לנחוץ לקבוע מראש את תוכן דברי או לצנזר אותם.

קרייז מעניין: יום אחד, בלכתנו בראוב, פגשה אותנו אשה יהודיה ששמחה לשמוע כי באנו מישראל. היא סיפרה לנו בצער, כי יש לה אחות באחד הקיבוצים, אולם אחותה מסרבת להתכתב איתה מאז נישאה לפור לני.

לא היכרתי איתה

ביקור בווארשה 1955 היה בשבילי חוויה אישית מיוחדת, משיב שביקרתי בווארשה עוד קודם לכן, לפני שבע שנים. בימים ההם, זמן לא רב אחרי תום מלחמת העולם, היתה ווארשה דומה יותר לתל-אביב-בית מאשר לעיר. יכולתי ללכת קילומטרים

על זרועותיהם. משם הובילה הדרך למקום בו נלקחו בגדיהם וחפציהם וניתנו להם תלבושות אסירים — ועד למקום בו ניתנו להם סכונ ומגבת והם נשלחו להתקלה, כביכול. עם היכנסם, היו חדרי המקלחות נסגרים הר מיטות ומן הברזים היה מפעפע פנימה גז הכיור. לאחר דקות ספורות נפתחו הרצפות אוטומטית, והגויות היו נשפכות אל תוך הכבשנים.

כמה מחברי המשלחת עזבו, למשל, יום אחד את הקבוצה שלהם, ירדו למרכז העיר ונכנסו לתערוכת ציור ועבודות אמנותיות סובייטיות. לפתע ראיתי אותם יוצאים עמו סי מתנות נפלאות. עבודות זכוכית מלוטשת, פיתוחי עץ וקיראמיקה. ידעתי שלא היה להם כסף לקנות זאת. „מאין זה, חברה?“ שאלתי, והם הכחיזו: „כשוכנסנו לארמון החרבות, בו התקיימה התערוכה, שמענו מיחיאית כפים מאחד האולמות. התקיים שם יום הנוער הקרי לונגאלי והנהלת הפסטיבאל העניקה לנוציגי העמים המשועבדים מתנות נהדרות, נו, החי לטנו שגם אנחנו היינו פעם קולוניאליים ומותר לנו ליהנות מהספק!“

זכר למשפט קסטנר

אחד מימי הפסטיבאל שנחרתו ביוזר בזכרון היה ביקורן הכללי של המשלחת ליד האנדרטה לזכר מורדי גיטו ווארשה, הניצבת בלב ההריסות, במקום בו עמד בית שעתו גיטו ווארשה שאיכלס מאות אלפי יהודים עד הרגע האחרון. נציג כושי ממרכז אפריקה השמיע דברי אוכרה ותנחומים ללוחמים האמיצים, וכל אחת מהמשלחות הניחה זר פרחים למרגלות האנדרטה. הטכס הסתיים בהופעת המקהלה הישראלית ששרה את „שיר הטבחנים במחנה המוות בטרבי לינקה“ ואת שיר הפארטיזנים היהודיים מי גיטו ווילנה. אליה הצטרפה גם מקהלה יהודית מלודו שהשמיעה בלוית תזמורת את שיר הפארטיזנים היהודיים. הטכס כולו היר עבר בשידור רדיו-טלוויזיה של ווארשה.

אולם כל זה היה כאין וכאפס לעומת ביקורנו באושוויץ. רוב חברי המשלחת קראו ושמעו רבות על ההרג וההשמדה, אך מראה העניינים היה נורא הרבה יותר. לעינינו נתגלה ממש בית-חרושת-ענק להרג בני-אדם. היו בו חדרים קבלה, בהם נרשמו פרטי-הפרטים של ההולכים למות. משם הוביל המסדרון לחדרי-הקיעוקיע, בו הוטבעו המספרים

114 יריות-תותח רעמו מעל לאיצטודיום הענק שהוקם בווארשה במיוחד לפסטיבאל הנוער הדימוקראטי. אולם לועי הירחותים לא פלטו פגזים — הם הטיסו למר-כו האיציטודיון בלוגי-ענק שניתלו באוויר ופרשו לעיני רבבות הצופים 114 הגלים רחבי-מדים של כל המדינות המשתתפות. רטט עבר בנינו, הישראלים, כשנפרש ביל-מלואיקומתו הדגל הישראלי התכול-לבן.

אנו עצמנו צעדנו שעה קלה קודם לכן, תחת דגל ושלט ישראל, כשאנו שרים במלוא-הגרון את שיר הפלמ"ח, „הבאנו שלום עליכם“ „הנה מה טוב ומה נעים“. אולם החוויה המסעירה ביותר של הפתיחה היתה הכנישה עם המשלחת הסורית. הסורים עצרו מלכת כשעברו על פנינו, קפצו לעברנו וכיסו אותנו בנשיקות וחייבוקים. נשמעו קריאות שמחה בעברית וערבית.

עם בני הנוחיות

אינני יודע איך החוקנו מעמד בכל הפתיחה המפוארת הזאת, כי אנו הישראליים היינו הרגומים. הגענו לווארשה רק שעתים לפני הפתיחה. לא היה פנאי ללכת למקום-הלינה שסודר עבורנו, ומתוך התחשבות מיוחדת הכינו לנו ארוחה תמה ב'תהנת-הרכבת, מיד עם בואנו, כדי שנוכל לצעוד משם ישר לטכס הפתיחה.

בסך הכל, היינו בווארשה 300 ישראלים. חלק יצא באגיות נוסעים, חלק במטוסים. ב'בוקארשט בירת רומאניה הזאת, והתאחדנו. יום קודם לכן, בשעה שהייתי בבולגאריה, נודע לנו על אסון המטוסים. כל בולגרי שפגשנו מיהר להביע תנחומים, הרגיש את עצמו מאד לא-נוח והודרו להסביר כי היה זה אסון טראגי איום וכי האשמים יבואו על עונשם. בווארשה עצמה שיכנו אותנו, מיד לאחר טכס הפתיחה, בבניין של שיכון הסטודנטים. באותו בית הוקמה עבורנו מסעדה, בה הוג'שו שלש פעמים ביום בשר. מלבד זאת, קיבל כל אחד מאתנו תלושים לשימוש במזנון, לקבלת שוקולאד, משקאות וממתקים. תלושי-שים נוספים קיבלנו לרכישת בולים, למספרה, לחייט וכן הלאה. כן סודרה עבורנו כביסה יעילה ביותר. כל השירותים הללו סופקו חנים, כמובן.

עברים היינו

משך כל שהותה בפסטיבאל, הגישה המשלחת הישראלית חמש הופעות מי-שלה, ונטלה חלק בשש הופעות בינלאומיות משותפות.

אבל לא פחות משהופענו — נהנינו מהופעותיהם של אחרים. בכל בוקר היינו מקב-לים את תוכנית ההופעות של אותו יום, ובכל יום היו עשרות, ולפעמים מאות, הופעות. כל ראש קבוצה קיבל מספר כרטיסים הגון לחלוקה בין חברי משלחתו. אך מובן, שלהופעות החשובות ביותר היה מספר הכרטיסים מוגבל. משום כך הצטיינה דווקא המשלחת שלנו בהסתגנות לכל ההופעות ללא כרטיסים. היינו מדברים רק עברית, וזה שיכנע את הסדרנים להניח לנו להיכנס. כך ראינו את ההופעות המעניינות ביותר.

דבקה בפולין. להקת המחול זוהר, בהדרכת חואן ואילנה, הופיעה תחת דגל ישראל בריקודים עממיים ישראלים יהודיים וערביים, זכתה בפרס החמישי למחול.

ולא לראות דבר מלבד ערימות לבנים אדומות שבורות. אני זוכר שכאשר היה עלי להגיע מאוור אחד של העיר למשנהו, לא היתה כל דרך אחרת אלא ללכת שעות רבות בשבי לים הצרים שנכבשו בין תלי ההריסות. הפעם לא הכרתי את ווארשה. על החרבות קמה עיר חדשה, בעלת בניינים גדולים ומי פוארים, רחובות רחבי-ידים, גינות וגנים עצומים.

יחד עם זאטופק

במסגרת הפסטיבאל נערכה גם אר-לימפיאדה ספורטיבית מפוארת, בה לקחה המשלחת הישראלית חלק בכדור-סל, כדור-עף ואתלטיקה קלה. לא פעם מצאו את עצמם ספורטאינו, לגודל מבוכתם, על מסלול אחד עם זאטופק או ספורטאים אחרים מדרגתו.

היום האחרון של הפסטיבאל הוקדש לקרי-נבאל-ענק שנערך בהשתתפות כל באי הפסטיבאל על נהר הוויסלה. החוגגים שטו על הנהר במאות סירות, או רקדו על גדות הנהר, לאור שפע של זיקוקין דינו. מסל-כות ענק צבעוניות היתוליות השלימו את התמונה.

טכס הסיום שנערך למחרת כלל מצעד של המשלחות לעיני מאות אלפי תושבי ווארשה שליוו אותנו במחואות כפיים סוערות. לאחר שהמשתתפים הושבעו לשמור אמונים לשלום ולדידות החל ההמון בריקודים סוערים. שי-נמשכו עד צאת הרכבות והמטוסים.

אף יריום. 120 אלף איש התכנסו באיצטודיון הענק שנבנה במיוחד לצורך הפסטיבאל כדי לחזות בטכס הפתיחה החגיגית, בו ציירו אלפי משתתפים בגופם את שנת הפסטיבאל.